VERONICA BALAJ
MIHAIL I. VLAD

Interviuri cu Florentin Smarandache

VERONICA BALAJ
MIHAIL I. VLAD

INTERVIURI CU FLORENTIN SMARANDACHE

Coperta: OLIMPIU PETRE

Consilier editorial: MIHAIL I. VLAD

Tehnoredactare: OVIDIU BREZAN

VERONICA BALAJ
MIHAIL I. VLAD

Interviuri cu Florentin Smarandache

EDITURA MACARIE
TÂRGOVIȘTE, 1998

Nota editorului:

FLORENTIN SMARANDACHE

Editura Macarie publica, la început de an, interviuri cu Florentin Smaradache.

Stabilit în Arizona (S.U.A.), Florentin Smarandache este matematician cunoscut printr-o serie de noţiuni în Teoria numerelor. S-a remarcat şI în alte domenii. De exemplu: clasa de paradoxuri semantice Smarandache.

A publicat romane, jurnale, volume de versuri, iar teatrul său umple săli în toată lumea.

Îşi traduce singur cărţile în limba franceză şi engleza.

Veronica Balaj cu care aní realizat aceasta carte este poetă, prozatoare şi reportera de excepţie la Radio Timişoara.

MIHAIL I. VLAD

15 ianuarie 1998

"Emigrantul poartã ţara în suflet"...
INTERVIU: VERONICA BALAJ-FLORENTIN SMARANDACHE

(Radio Timişoara, noiembrie 1993)

VB: Structura dv. este ... bipolară, sau, exactitatea matematicii se întîlneşte ca la Ion Barbu cu limpezimea înaltă a poeziei?

FS: Din păcate ... da! Uneori simt că mă pierd creând în directii diferite, simt că mă rup în două si nu ajung la nici un capăt. Dar nu pot să abandonez pe moment nici una! Fără să mai pun în balanţă că existenţa mi-o asigur din ... computere!

Aş zice " arta computerelor", fiindcă începe să mă atragă să mă ajute în redactarea lucrărilor literare sau stiinţifice, stocarea, actualizarea lor ... Ba mai mult în ... creatia poetică!! Pur şI simplu nu vreau să-l urmez pe Ion Barbu - deşi toată lumea este tentată să facă această comparaţie datorită formaţie (şi informaţiei) mele profesionale.O serie de non-poeme sau a-poeme am, şi compun încă, asistat de

această mașină electronică care-mi devine indispensabilă. Am sărit peste câteva etape în evoluția unui om de litere: de la scrisul olograf, direct la ordinator!... adică: niciodată n-am posedat o mașină de dactilografiat (pare ciudat pentru un literat!... manuscrisele fiindu-mi bătute de unchiul meu, ori de secretare), și nici vreun *WordProcessor*. Ca un aborigen de la comuna primitivă, sărind peste sclavagism și feudalism, în era cibernetică occidentală!

Așadar... alerg pe trei drumuri... probabil de unul singur!! Și asta cu atât mai rău, deoarece în societatea modernă – și mă uit la americani – fiecare se perfecționează într-un domeniu strict (din cauza concurenței și-a exploziei de informații căreia nu-I mai faci față!). Îmi trece prin minte un aforism cu humor al lui Octavian Paler: „Specializarea înseamnă să cunoști din ce în ce mai mult despre din ce în ce mai puțin, până ajungi să știi totul... despre nimic!"

VB: *Ați rămas un scriitor român indiferent de limbile în care ați publicat?*

FS: Dacă nici Eliade n-a scris în franceză sau engleză – cu excepția lucrărilor științifice, la care contează mai mult ideile/noțiunile

transmise și mai puțin stilistica –, ce rost ar avea să m-apuc eu? Concurând cu, vorba 'ceea, băștinașii! Am încercat traduceri între cele trei limbi – mai degrabă pentru deprinderea idiomurilor de care m-am izbit: fie lucrând în Maroc la un liceu ca profesor cooperant, fie prin exil în America.

Desigur, mai ușor este să te exprimi în limba maternă: de aceea îmi țin jurnalul în românește, singura creație pe care mai sunt în stare s-o continui... Emigrantul poartă cu sine țara în suflet.

Nu mi-a fost totuși dificil să fac experimente paradoxiste în franceză și engleză, mai ales în poezie. Îmi place să mă joc cu literele, câteodată ca un copil în țărână! De la caligramele lui Appolinaire, dadaismul lui Tzara, absurdul lui Ionesco, până la concretismul brazilian (Augusto de Campos și grupul Noigandres). Mă atrage avangarda literară fiindcă nu-s în stare să creez nimic clasic! Pe urmă: în general, caut diferența specifică în artă de la un creator la altul, de la un gen literar la altul – pentru încălcarea tuturor frontierelor.

Lucrările de cercetare matematică, așa cum s-a-ncetățenit în lumea științifică, le public normal în engleză.

VB: *Să facem cunoștință cu omul original de aici, de la noi...*

Smarandache, Florentin

S-a născut la 10 decembrie 1954 în Bălcești, județul Vâlcea, din părinții Gheorghe și Maria (Mitroescu) Smarandache. Urmează școala generală în comuna natală, apoi Liceul Pedagogic din Craiova (1969-72) și Rm. Vâlcea (1972-1974) obținând diploma de învățător. Ca elev se evidențiază la olimpiadele școlare de matematică, obținând premii la fazele locale și naționale. În perioada 1974-1975 efectuează stagiul militar cu termen redus (9luni) în Medgidia. Student la Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe, Secția Informatică (1975-1979), o absolvă șef de promoție, primind recomandare de la Consiliul Profesoral al Universității să lucreze în învățământul superior. Participă la Olimpiada Studențească

„Traian Lalescu" (Cluj-Napoca, 1977), la diverse sesiuni științifice pentru studenți (Craiova, Iași, 1978-1979), și în cadrul cercurilor științifice universitare (conducător Alexandru Dincă). Își începe colaborarea cu probleme propuse, note, și articole la „Gazeta Matematică" și alte reviste românești. Repartizat la Întreprinderea de Utilaj Greu din Craiova ca analist-programator (1979-1981), trece în învățământ ca profesor de matematică la Liceul „Petrache Poenaru" din Bălcești (1981-1982), după aceea profesor cooperant în Maroc predând matematicile în franceză la Lycee Sidi El Hassan Lyoussi din Sefrrou (1982-1984). la contact cu matematicieni și scriitori din perimetrul francofon (Francois Le Lionais, Eugen Ionesco, Alain Bosquait, Tzvetan Todorov, Grupul de literatură experimentală „Oulipo" din Paris, etc.).

Revenit în țară, este profesor la Colegiul „N. Bălcescu" din Craiova (1984-1985), având printre elevi pe Mirel Mocanu, Mugurel Barcău evidențiați la olimpiadele internaționale de matematică, și la Școala Generală din Dragotești, Dolj (1985-1986). I se refuză dreptul de a participa la Congresul Internațio-

nal al Matematicienilor din Berkeley, California, 1986, iar Inspectoratul Școlar Județean pe motive politice nu-i mai acordă post (septembrie 1986 – martie 1988), trăind din meditații particulare de matematică. Din nou profesor, la Școala Generală nr. 32, Craiova, până în toamna anului 1988, când obține un pașaport de turist pentru Bulgaria. De aici se îmbarcă ilegal pe un vapor ajungând în Turcia, unde cere azil politic. Petrece un an și șapte luni (9 septembrie 1988 – 23 martie 1990) în lagărele turcești din Istambul și Ankara, efectuând munci necalificate pentru a supraviețui.

Emigrant în Statele Unite, lucrează din iulie 1990 ca inginer la corporația de computere Honeywell din Phoenix, Arizona. Din primăvara lui 1991 se înscrie la doctorat în Teoria Numerelor, la Arizona State University, Tempe, sub îndrumarea profesorului Andrew Bremner din Anglia.

Smarandache rămâne cunoscut în Teoria Analitică a Numerelor prin noțiunea care-l poartă numele,

Funcția Smarandache: S(n) = cel mai mic întreg astfel încât (S(n))! se divide la n.

(Vezi recenzia lui Constantin Conduneanu în „Libertas Mathematica", Texas, State University, Arlington, Vol. 9, 1989, p. 175; articolele semnate de cunoscutul scientist englez Mike Mudge despre «The Smarandache Function» în „Personal Computer World", Londra, iulie, 1992, p. 420, respectiv februarie 1993, p. 403; nota «Smarandache Function featured», de Debra Austin, în «Honeywell Pride», Phoenix, Arizona, Year 6, No. 10, iunie 22, 1993, p. 8; etc.)

Prof. Dr. V. Seleacu și Lect. Dr. C. Dumitrescu de la Universitatea din Craiova, împreună cu studenți, au format un colectiv de cercetare privind proprietățile acestei funcții.

Florentin Smarandache a colaborat la peste 40 periodice științifice românești și străine („Analele Univ. Timișoara", „Bulet. Univ. Brașov", „Bulet. St. și Tehn. a Instit. Polit. Timișoara", „Știință și Tehnică", „Revue Roumaine de Linguistique", „Matematikai Lapok"; „American Mathematical Monthly", „Mathematics Magazine", „College Mathematical Journal", „The Fibonaccii Quarterly", "Nieuw Archief voor Wisskunde", „Intelligenncer", „World federation

Newsletter", „Gaceta Matematica", etc.). Este recenzat la „Zentralblaatt fur Mathematik" (Germania) în Teoria Numerelor, și editor asociat la revista „Octogon" (Brașov). A publicat peste 40 articole și note matematice, și 4 culegeri de matematică: «Problems avec et sans... problems!», Somipress, Fer, Maroc, 1983; «Generalisations et Generalites», Ed. Nouvelle, Fes, 1984; «Integers Algorithms to solve linear Equations and Systems», Casablanca, 1984; «Only Problems, not Solutions!», Xiquan Publ. Hs. , Phoenix, 1991. Este membru la Societatea de Științe Matematice (București) din 1980, Mathematical Association of America din 1983 și American Mathematical Society din 1992.

S-a manifestat și-n literatură inițiind Mișcarea Literară Paradoxistă prin anii '80 ca un protest împotriva totalitarismului:

A scrie literatura fără să scrii literatura de foc (!) pagini goale, desene, ciorne, semne arbitrare, picturi... până la poezia generalizată în spații n-dimensionale sau de-s dreptul științifice (Banach, Lobacevsky, Riemann, etc.)... de exemplu, un poem poate fi: un

obiect, o ființă, un fenomen, o stare, o idee – inteligibil într-un limbaj universal!

Astfel a creat:

«Le sens du non-sens», Ed. Artistiques, Fes, 1983; «Antichambres/ Antipoesies/ Bizarreries», Ed. Inter- Noreal, Caen, France, 1989; «NonPoems», Phoenix, 1990, «Le Paradoxisme: un nouveau mouvement litteraire», Bergerac, 1992; un roman intitulat în mod paradoxist «NonRoman», Ed. Aius, Craiova, 1993, o trilogie teatrală «Metalstorie», Ed. Doris, București, 1993, pe lângă altele. Din 1985 ține un jurnal (din timpul dictaturii, din lagăr, din exil).

In domeniul literelor a colaborat la peste 70 periodice românești și străine („Luceafărul" – debutând sub semnul lui Geo Dumitrescu prin 1980, „Orizont", „Haiku", „Lumea Liberă", „Ramuri", „Rebus", „The Owen Wister", „Tempus Fugit", „ppHOO", „La Licorne", „International Poetry", etc.), și a publicat 16 volume, printre care: «Legi de compoziție internă. Poeme cu... probleme!», Fes, 1984; «Clopotul Tăcerii» (versuri haiku), București, 1993. Și-a tradus o parte din lucrări în franceză și engleză («Sans moi, que

deviendrait la poesie?», Editions de la Tombee, Quebec, 1993; «Dark Snow», Erhus Univ. . Press, Chicago, 1992; etc.), altele l-au fost tălmăcite în spaniolă, portugheză și italiană. A fost inclus în 17 antologii românești(„Umbra Libelulei", editor Florin Vasiliu, 1993), franceze („Les Poetes et l'Amerique", Grassin, Paris, 1991), italiene („Goccia di Luna", editor Marisa Borrini, Bastremoli, 1993), americane („Peceptions", Vol. 1 & 2, editor Richard Bearse, New York, 1991), indiene („World Poetry", editor Krishna Srinivas, Madras, 1992), etc. Membru al mai multor organizații literare: Societatea Română de Haiku, Modern Languages Association (U. S. A.), World Academy of Arts and Culture, International Poets Academy (India), Academie Francophone (France), World Poetry Research Institute (Republic of Korea), etc.

(Am citit din biografia autorului inclusă în Enciclopedia „Români în știința și cultura din Occident", aflată în curs de apariție la editura Academiei Româno-Americane din California).

FS: Vă mulțumesc pentru această detaliată și totuși succintă prezentare!

VS: *Litera scrisă, cuvântul stilizat artistic e semnifică pentru dv. ? E ceva vital? Nevoia de a scrie, vreau să spun.*

FS: Am considerat scrisul ca pe o metodă psihoterapeutică – și astfel s-au născut jurnalele: din timpul dictaturii, din lagăr (intitulat FUGIT..., care trebuie să apară la sfârșitul acestui an la București), și din exilul american: o descărcare a sufletului de toată durerea și anxietățile care-l bântuie. Mă mir cum foaia de hârtie poate să suporte atâtea! – zic cu autoironie!!

Am considerat scrisul ca pe un joc înalt, artistic, inventiv, neconformist – și astfel s-a născut PARADOXISMUL.

VB: *Coordonatele altor literaturi pe care le-ați cunoscut în comparație cu literatura română... Ce șanse avem să fim ceva, ceva mai cunoscuți măcar acum în secolul vitezei informațiilor?*

FS: Odată cu deschiderea României spre lume cresc șansele ca literatura noastră să pătrundă în afară. Participări cât mai multe la colocvii, seminarii, congrese, conferințe, expoziții, manifestări artistice... Mă gândesc la succesele

recente peste hotare ale Teatrului Național din Craiova cu piesa „Titus Andronicus" în regia lui Silviu Purcărete. Apoi traduceri, traduceri, traduceri... buna distribuire a cărții... În SUA există butada: să știi să te vinzi pe tine însuți, să știi să-ți faci reclamă...

După Revoluție s-au deschis centre culturale românești în străinătate: la Paris, la New York. Sper să urmeze și în alte metropole: Tokio, Madrid etc.

VB: *Literatura română, acolo, se pare că nu se prea... vede...*

FS: Există un mic interes al americanilor pentru literatură și artă în general. Acestea mai rezistă prin medii academice: universități, colegii, și organizații ori asociații «nonprofit».

Am găsit prin unele biblioteci americane: în special volume de versuri traduse din poeți români contemporani. Mai puțin sau deloc sunt cunoscuți prozatorii, dramaturgii, și criticii literari – probabil din cauza că tipărirea, unui roman de pildă, costă mai scump.

Există și cărți în chiar limba română prin bibliotecile din SUA! Însăși Library of

Congress din Washington D. C. deține o frumoasă colecție.

Eu am donat o serie de reviste, broșuri, tomuri, cărți, casete, video-casete, manuscrise etc. românești ori cu subiect românesc la Arizona State University, formând o colecție specială. A fost cazuri când studenți din Departamentul de Educație (viitori învățători sau profesori de școală elementară), având ca temă de seminar „România", s-au documentat de-acolo. Se pune accent pe multiculturalism într-un continent ca acesta, unde ia naștere o nouă cultură dintr-un mozaic de culturi!

Comunitatea românească din Arizona este mai puțin numeroasă și de dată mai recentă – comparată cu cele din Detroit, New York, ori Los Angeles.

Căutăm și noi să reprezentăm țara de baștină cât mai bine, fiindcă despre România se știe doar că: este țara lui... Dracula!... Omul de rând așa gândește.

VB: *Cum se poate edita o carte în America? La noi costă imens!*

FS: Americanii apreciază cărțile care te-nvață să faci ceva, s-aplici în practică... «how to books»

le numesc ei. Ce se vinde pe piață contează: oroare, mister, aventuri, sex, parapsihologie... Există scriitori milionari, de pildă Steven King, ori șomeri. Foarte rar și greu se poate trăi din scris! In general, mulți practică o muncă, și-n timpul liber creează. Mai ființează unele fundații care acordă premii, excursii de documentare. Insă procentul celor care beneficiază este mic, și de durată scurtă. Nu trebuie să te aștepți la vreun profit material, de pildă, la apariția unui volum de versuri. Cu foarte mici excepții.

Pentru publicarea unei cărți în America se recurge la agenți literari. Care sondează editurile susceptibile de-a fi interesate în subiectul tratat de autor, negociază prețul, etc. Bineînțeles, o parte din câștig și-l însușesc ei.

Dar, în primul rând trebuie să găsești un astfel de agent, fiindcă nici aceștia nu se bagă una-două pentru orice lucrare. Ci examinează manuscrisul, iar majoritatea n-o fac pe gratis!

Desigur, autorul poate investiga și pe cont propriu: are nevoie însă de timpul, banii, și informațiile necesare.

VB: *Și-acum, despre Paradoxism: intenții, arie de interes, reușite, perspective.*

FS: Voi căuta să fiu concret și cât mai diversificat. De aceea, prin citate, voi lăsa o gamă întreagă de scriitori, din cele patru colțuri ale globului, să-și expună opiniile PRO și CONTRA paradoxismului. Ca într-un florilegiu de idei.

Însă, mai întâi o mică introducere:

MIȘCAREA LITERARĂ PARADOXISTĂ s-a născut din refuzul de a crea într-o societate ermetică unde până și simțurile erau controlate. Deci, a scrie fără a scrie... a face literatură fără literatură...

In final, MLP a generalizat noțiunea de literatură, incluzând în sfera acesteia elemente diametral opuse. De pildă, la Festivalul Internațional de Poezie (Bergerac, Franța, 13-14 iunie 1992) am vorbit despre poezia tridimensională, astfel:

O poezie propriu-zisă reprezintă un poem, o rachetă luându-și zborul reprezintă un poem... un trecător pe stradă reprezintă un poem ajungându-se până la poezia n-dimensională (folosindu-ne de forma abstractă a

matematicii), poezii în spații Banach, poezii în spațiul Riemmann...

Contrar celorlalte avangarde, PARADOXISMUL nu neagă curentele - școlile – operele anterioare. Ci le extinde spre infinit! LITERATURA OBIECT – preluată întocmai din natură, nealterată.

In SUA editez revista „The Paradoxist Literary Movement Journal" (multilingvă) la care vă invit să colaborați (dacă nu vă face plăcere!). S-a publicat volumul eseu (dens, documentat, punând punctul pe I): „Mișcarea Literară Paradoxistă" de C. M. Popa din Craiova o Anthology of the Paradoxist Literary Movement (de Jean-Michel Levenard, Ion Rotaru, Arnold Skemer): comentarii în franceză, română, engleză, spaniolă, portugheză, italiană, ... cambogiană, chineză privind paradoxismul.

Are adepți în vreo douăzeci de țări, sau mai bine. Corespondența poștală mă sufocă, mă sleiește de puteri. Nu mai am timp și de altceva.

Sunt prins până peste cap în acest paradoxism, și nu pot (din păcate oare?)

completa prea mult jurnalul. Doar vagi impresii, nimicuri în ultimul timp. Sunt și derutat. În ce direcție s-o apuc?

În 1993 mi-a apărut primul roman intitulat în mod paradoxist NONROMAN (!), și primul volum de piese de teatru METAISTORIE (trilogie: „Formarea Omului Nou" (!), „O lume întoarsă pe dos" și „Patria de Animale"). Tratează tema totalitarismului. Au fost compuse în perioada dictaturii... cu frica în sân de-a nu fi descoperite... Le-am ascuns înainte de-a evada, în podul casei de la Bălcești (un exemplar), și-n... vie! (îngropat un alt exemplar, pus într-o cutie de fier, lângă un piersic)...

Încercasem să scot peste granită niște lucrări printr-un verișor marinar pe Dunăre, dar băiatul de teamă (cred că făcuse pe el!) a ars o parte. Sute de pagini de manuscrise am pierdut, altele mi-au fost confiscate de Securitate, bănuiesc (fiindcă trei plicuri mari groase expediate recompensat din Craiova, la începutul lui septembrie 1988, către Chantal Signoret în Franța, traducătoarea volumului meu de poeme „Formule pentru spirit"... n-au

ajuns la destinație! Păstrez și acum chitanțele de la poștă!)...

(Extrase din interviul cu Emilian Mirea, publicate parțial în „Baricada" din 20 aprilie 1993)

Să dau cuvântul acum lui Ion Pachia Tatomirescu, care analizează primul volum de poeme paradoxiste: „Le sens du non-sens" (Sensul nonsensului) pe care-l publicam în 1983, Editions Artistiques, Fes, Maroc, 1983. Pe atunci semnăm Ovidiu Florentin – de rușine că, profesor de matematică fiind, scriam poezii (!) Cronica lui se intitula «Ochi de bronz».

O TERȚĂ PERSOANĂ SĂ CITEASCĂ URMĂTOARELE COMENTARII:

„Lui Ovidiu Florentin i se potrivește de minune aforismul lui Carl Sandburg, din care se deduce că poetul este «un animal marin care trăiește pe uscat și ar vrea să zboare». În sinuoasele căutări ale teritoriului poetic, Ovidiu Florentin descoperă «sensul non-sensul». Criticul literar K. Raiss observă că „Les sens du non-sens" «au-dela de sa qualite de port-parole du paradoxisme est un manifeste de l'anti-litterature» (K. Raiss, «O. Florentin: ecrivez vos paradoxes!» , dans „L'Opinion", Rabat, Maroc, 2 mars 1984, p. 6).

Eugene Ionesco găsește manuscrisul plachetei «Tres interessant». Solomon Marcus relevă că «într-o

formă mai generală, paradoxul este rezultatul suprapunerii, confuziei sau identificării a două planuri distincte ale realității, ale limbajului, ale gândirii sau ale comportamentului. Tipic în această privință este identificarea limbajului obiect cu metalimbajul»

Cercetările actuale privind paradoxul și gândirea contemporană (Solomon Marcus, «Paradoxul», București, Ed. Albastros, 1984, p. 6) nu l-au fost străine lui Ovidiu Florentin, ci, dimpotrivă, ele l-au determinat să pună în fruntea plachetei în discuție un interesant «Manifeste non-conjormiste», pour un nouveau mouvement litteraire: le PARADOXISME». Dar „paradoxismul" lui Ovidiu Florentin vizează sfera cotidianului, a realității imediate, fiind mai înrudit cu literatura absurdului, cu literatura dadaistă; „...sunetul și spiritul manifestului lui Ovidiu Florentin pare a descinde mai degrabă, din acel «Mouvement Dada», al cărui protagonist european a fost Tristan Tzara; eforturile poetului sporesc parcă nodul gordian al orizonturilor; programul său privește, firesc, așa-zisa periferie a paradoxismului, exprimarea în «propoziții naïve, cotidiene a «contradicțiilor dure» , a «antitezelor»; totodată, se-ncearcă felul acesta de paradoxism în perimetrul «expresiilor figurate interpretate ca proprii» , al jocurilor de cuvinte» , mai precis, al calamburilor, al polisemantismului

oximoronizat si, în ultimă instantă, intuind adâncimi paradoxiste în proverbe, propune «parodii ale proverbelor» . Se deduce usor din «le sens du non-sens» , efortul lui Ovidiu Florentin de a se alia literaturii avangardiste și celei a absurdului, îndeosebi prin frecventarea unor „pattern"-uri incontestabile: Tristan Tzara, Urmuz, Adrian Maniu, Jacques Prevert, Eugene Ionesco ș. a. . Ovidiu Florentin, butaforizându-se clownerizându-se, dadaizându-se, cu o sete copilărească de joc (Brâncuși zicea într-un celebru aforism: «Quand nous ne soummes plus enfants, nous soummes deja morts»), nu de puține ori reușește „să farmece" receptorul: «Pays – Bas, Haut des coeurs! / Laissez la guerre/ en paix. («Le tout pour rien»); «Pierre apporte sa piesse a l'edifice» («Un affreux beau-pere»); «La police est en train / de voler en helicoptere» («A l'ordre du jour desordia»); «Je n'ai pas desoin de faire / mes desoins» («Theatre en paradoxe»); «... Lucien est dans le / costume d'Adam.» («Des articulation du langage articule»); «Pour chauffer un vierge il / allume le feu» («Force de la faiblesse»); «Serguei est gaugher mais il part / du pied droit.» («Contradictions non-contractoires»). "

Poetul Constantin Dincă din Rm. Vâlcea:

„Să scrii despre Paradoxism înseamnă să stai cu capul în jos și cu mintea despletită. Paradoxul căutat.

Dar paradoxismul este ceva normal. Dacă suntem puțin atenți la viața noastră, vedem că este compusă din paradoxuri. Paradoxismul aerisește. Ne spune că există și altceva. Că există totuși o ieșire, o eliberare. Cred că este bine ca paradoxismul să elibereze tensiunea unui text, nu să creeze tensiuni.

«Mișcarea Paradoxistă» dovedește că există o mișcare paradoxală, dar nu există paradox. Adică eu îi spun unui prieten – fie și din mine – că în curbă nu este bine să te autodepășești, iar el îmi răspunde că din contră în acel loc este necesar să te autodepășești. Paradox și tensiune. Apoi te întrebi: care paradox? care tensiune?

Paradoxismul există dincolo de înțelegere sau neînțelegere (și dincolo de mașina de scris). Unii spun că nu există.

Eu spun că ideea de «paradoxism» se întâlnește cu principiul artei pentru artă. Dar nu la nivelul catalogat de clasici. Suntem într-un secol al tehnicii, și tehnica scriiturii nu putea rămâne în afară. Problemele sufletului contemporan, contorsiunile, angoasele – dar și bucuriile lui.

Paradoxismul ființează în măsura în care nu e altă posibilitate. Paradoxul gratuit este gratuit. Nu

cunoaștem paradox imponderabil. Ar fi artă pentru artă golită de artă.

Poetul își pune costumul cel mai bun, haină impecabilă, cravată în ton, pantalonii la dungă - și se așează la masa de scris. Dar poetul este desculț și prin casă nu are dușumea, ci pământ. El trebuie să țină contactul direct cu natura, să aibă rădăcini...

(Această fotografie este trucată în scop didactic)

*

* *

Iar acum niște poeme matematice paradoxiste:

a) Marian a plecat cu bicicleta la prietenul său. Roata din față a bicicletei a parcurs 100 m, și roata din spate 100 m.

Câți metri a parcurs bicicleta în total?

Sau:

b) Dintr-o bucată de plastilină un copil modelează un iepure. Apoi, nemulțumit de felul cum arată iepurașul, îl „strică" și face din aceeași plastilină un elefant.

Greutatea mai mare o are iepurașul sau elefantul?"

Geo Vasile, redactor cultural la „Baricada":

(...) eram paradoxist fără să știu (!)

Mărturisesc că de Mișcarea Literară Paradoxistă sau, pe scurt, Paradoxismul, n-am auzit decât în urma primirii la redacție a unor „materiale" semnate de Florentin Smarandache, în prezent rezident permanent în S. U. A.

Surpriza a fost amplificată de faptul că același colet, expediat din Arizona, conținea câteva diplome, prin care eu, alături de alți colegi de redacție, eram declarați membri de onoare ai pomenitei mișcări. Neam bucurat în primul rând că „Baricada" a pătruns atât de departe, mesajul ei politic și cultural reușind să convingă pe corespondentul nostru român să-și dezvăluie nesuferința aproape organică față de totalitarismul comunist, identitatea pluridisciplinară și vocația paradoxului ca mod de a rezista împotriva absurdului monstruos.

(...) Mult mai provocatoare se arată a fi activitatea sa literară, începută în România în 1980, derivată, se pare, din matematică.

Dar F. S., în calitate de ctitor al platformei-program „Paradoxismul", o mișcare literară al cărei președinte și slujitor îi este, a devenit membru al multor academii, societăți, asociații, ligi, uniuni și fundații de poezie și creație din India, S. U. A, Anglia, Franța, România.

Esențial pentru Florentin Smarandache este încrederea sa nețărmurită în propria expresie, fie ea jurnal, letterism, gratism, eboșe, document, non-roman sau poezie. Energia sa creatoare, aproape renascentistă, se consumă pe cele mai labile zone, minate sau bătătorite stilistic, important este ca oximoronul, diatriba, tandrețea, sfidarea, non-sensul, paradoxul provocator și plurilingvismul să funcționeze. Pentru Florentin Smarandache nu există tabuuri, ci dar libertatea celor mai izbitoare asociații de cuvinte căzute din abolitul turn Babel. Poetul nu ocolește nici locurile comune, nici stările magmatice, nici variațiunile (necoapte) pe aceeași temă, conștient că mulțimea scurtcircuitelor nu poate să producă măcar o singură carte de poezie, între Gellu Naum și optzeciști.

Un lux și-o voluptate fără calm, o cultură poetică vastissimă, iată tot atâtea argumente ce-I îngăduie lui Florentin Smarandache să pozeze în exorcist al însăși ideii de literatură, într-un blând inchizitor ce parodiază însăși reputația paradoxului ca relație între text, cititor și autor.

Ironic până la paroxism, paradoxal până la silogism, iconoclast până la delicioase jocuri anagramatice, Florentin Smarandache este un computer-land al himerelor salvate.

Florin Vasiliu din București (despre autor):

„A întemeiat un curent literar nou: «Mișcarea Paradoxistă» (vezi volumul «Le Paradoxisme: un nouveau mouvement litteraire», Phoenix- USA/ Bergerac – France, Xiquan Publishing House, 1992), ce are numeroși adepți, poeți și scriitori, unii de marcă, de pe toate meridianele (v. coperta a IV - a din lucrare). Formula acestei mișcări este de tip neoavangardist, ce experimentează forme poetice nonconformiste, negatoare, «non-poeme» din care a publicat și câteva volume în limbile franceză și engleză. "

Criticul Constantin M. Popa din Craiova, referindu-se la stilul de viață al autorului:

„Paradoxul existenței sale atinge absurdul!"

Corneliu Florea din Canada, redactor al «Jurnalului liber»:

„Considerându-se un «cetățean al lumii» , lui Smarandache i se potrivește de minune MIȘCAREA PARADOXISTICĂ pe care o cultivă, fiindcă la o asemenea lume plină de paradoxuri ceva mai potrivit nici nu se putea!!

Eu mă simt îndreptățit să sper că F. S. pe lângă paradoxism, nu-și va uita LIMBA ȘI VATRA OLTENEASCĂ, se va ruga și le va apăra în lume."

Anti-eroul nonromanului este botezat Hon Hyn, ideologia sa dictatorială se numește fonfoism, țara peste care domnește poartă numele de Wodania. În ciuda rezonanței asiatice, nu este greu de ghicit împotriva cărui „conducător" și „comandant suprem", „ctitor" al fonfoismului, își descarcă mânia justițiară și muniția verbală autorul. Citind acest eșafodaj întemeiat din aproape toate genurile literare cunoscute, acest discurs polimorf al scriitorului, înțelegem că o doctrină totalitară nu poate fi demontată, ultragiată și neutralizată în toate pliurile ei, decât la modul homeopatic, adică adoptând instrumente de expresie „totalitare". Împotriva unui monstru nu se poate lupta decât deghizat în propriul lui echipament. Scriitura „totală" a lui F. S. izbutește astfel să fie antitotalitară, non-romanul său încorporând antidotul la care se referea Otavian Paler în „Caminante", „... pentru a-și combate frica, omul trebuie să înceapă prin a o mărturisi..." Carte a tuturor și a nimănui, acest aide-memoire al traversării infernului, acest cocteil de stiluri ale anatemei anticomuniste, cuprinzându-l bineînțeles și pe cel incendiar, este administrat după umoarea autorului foarte diversă, dar în general neagră. Un jurnal ce debutează epic ca în „Toamna patriarhului" de Garcia Marquez, trecând de la fabulos la sarcasm. Demonul omniprezent al jocurilor lingvistice, uneori hazardate

și juvenile, îl face pe autor să rateze re-scrierea capodoperei celebrului columbian. Fidel însă non-roman-ului său, F. S. adoptă un fel de dicteu, abolind punctuația ca și Joyce, să zicem; demersul său investigativ și inventiv ridică vălul ce oblitera o realitate incredibilă acum: fonfoismul reușise să declanșeze un război intern al tuturor împotriva tuturor. Pe acest fond de conflict perpetuu, de amenințare și suspiciune pretutindenară și biunivocă, milioane de români puteau fi victime sigure și comode ale dopajului, fonfoism, ale propagandei național-comuniste, ale xenofobiei ca doctrină de stat. Abulici, supuși dictatorului și ai clanului, înregimentați în lungile cozi ale foamei, frigului și fricii, deveniseră în scurt timp membrii ideali ai „fermei animalelor", căci „patria are nevoie de idioți și tâmpiți, alienați mintali și alți fii minunați, animați de a muri pentru neam și țară" (p. 20). Ravagiile fonfoismului se derulează la neverosimilele dimensiuni ale genocidului: aberația politicii demografice, alimentația „rațională", culpabilizarea și sufocarea oricărei personalități ce ar fi îndrăznit să-și impună propria gândire sau creativitate, prigonirea intelectualității. Întreaga tragedie era subtil ascunsă, singura carte de vizită a țării ce circula fiind al lui Hon Hyn, împreună cu zecile de mii de volume ale Operei de două parale, conform căreia România se afla încă

de pe timpul lui Burebista pe „drumul construirii socialismului multilateral dezvoltat". Fundalul poleit idilic și mioritic, festivitățile gălnoase la care copiii erau „educați" să prosterneze în fața „părinților națiunii", pe versurile poeților de curte, presa oficială menită să facă nonstop apologia „bărbatului de stat" și a „realizărilor", totul era ticluit să ascundă blestemul și tragedia ce se abătuseră asupra conștiințelor. Realitatea devenise „o irealitate sumbră". Totul friza absurdul și ospiciul ce funcționau ca un perpetuum mobile ale falimentului tuturor reperelor. Absurdul se autogenera, umanismul însemnând „dragostea față de animale", iar cutremurul din 1977 „un vibrant omagiu adus conducătorului iubit". Non-romanul lui F. S. are anvergura unui j'accuse fără restricții de abordare sau limbaj. O carte în care fonfoismul este încolțit din toate părțile și cu toate mijloacele de expresie, de la cele științifice până la cele ale deriziunii și blasfemiei, Hon Hyn fiind încoronat cu laurii de violator al istoriei unei națiuni. Demolarea a sute de locașe de cult, spre a-și exercita propriul cult, inclusiv megalomania urbanistică, autoproclamarea ca descălecător de țară și unic depozitar al panteonului național, Hon Hyn atinge recordul batjocurii față de un neam, dar și al patologiei totalitare. Imensa parodie ce s-a jucat în România este dejucată de F. S. cu o exasperantă răbdarea

analitică, asemănătoare stării de implozie. În recurentul, totalul, febrilul denunț oferit descifrăm imensa suferință în captivitate a milioane de victime ale fonfoismului. Un imens gulag fără speranță, căci Hyn decretase „instituționalizarea Apocalipsului ca formă de guvernare". „Nonroman" este cea mai incisivă carte ce s-a scris vreodată împotriva tiraniei totalitare, împotriva celei mai distructive și grotești utopii. Un pamflet baroc (nu scutit de imperfecțiuni, gratuități, redundanță, cădere în inventariere, de truisme), dar de o necruțătoare virulență, cu adresă directă, în ciuda parabolei cusute cu ață albă. O carte care, dacă, prin absurd, ar fi fost depistată sau publicată în timpul „tovarășului', autorul ar fi fost omorât de-a binelea. F. S. , scriind această carte în anii 80, când se afla încă în țară nu făcea altceva decât să-și completeze datele personale pe un tipizat de condamnare la moarte. De amenințarea căreia n-a scăpat încă. Hon Hyn mai are urmași și discipoli în România și în lume.

Din nou Geo Vasile:

INCHIZITORUL ANGELIC

Cel mai recent volum publicat de F. S. cuprinde trei piese, ce se adaugă la masivul dosar al autorului – victimă și acuzator deopotrivă – al totalitarismului: Formarea omului nou, O lume întoarsă pe dos, Patria

de animale. Dacă în „Jurnalul de emigrant" al tânărului nostru scriitor, rezident din 1990 în Phoenix (Arizona), tipărit de editura craioveană AJUS, America este numită ca într-un jeu de massacre paradoxal „paradisul diavolului", cele trei piese au ambiția „revanșei" totale împotriva unui sistem diabolic de îndoctrinare, îndobitocire și tortură morală de care tocmai a/am scăpat.

„Formarea omului nou" are loc, evident, într-un sanatoriu, o stație-pilot condusă de DOCTOR și ASISTENT, unde este adus personajul Bonifacio; incomod d. p. d. v. social, deci vinovat, adică deosebit de sănătos și normal într-o omunitate de abrutizați pe calea făuririi omului nou, Bonifacio își dă seama că experimentul DOCTORULUI, fostul său prieten, nu se deosebește de inițiativele fasciste sau securiste de manipulare.

Spălarea creierului, abolirea rațiunii și a realului, a trecutului, a memoriei, a numelui și chiar a sexului. Toți pacienții se numesc Gheghe și sunt programați să „trăiască" 50 de ani, atât cât pot lucra. Omul nou este sfârșitul ciclului de evoluție biologică, timpul însuși împietrește, devenind „un calm delirant". Dictatura necesară și nesfârșită nu mai generează surprize sau revolte; dresajul a fost atât de calificat și eficient, încât omul nou nu mai are ce face cu propria

sa libertate. Cât de actual ni se pare acest subtil paradox al lui Florentin Smarandache, omul și intelectualul ce au refuzat organic să devină Omul-masă, un număr într-o societate artificială, în care „haosul înflorește în interiorul ordinii pietrificate" Bonifacio, acest alter-ego al autorului îl acuză pe DOCTOR de genocid moral. Exercițiile de supunere, până la depersonalizare, făceau parte din nesfârșitul rețetar al mutilării sufletului. Nu interesa nivelul de trai al indivizilor, ci nivelul de moarte prin inoculare ideologică. Omul nou trebuia să fi o arătare tipizată, o maimuță repetând demențial cuvintele perfuzate.

Farsa imensă, de la cea populară până la înscenările macabre de avangardă, arde ca un foc exterminator cea mai sinistră utopie experimentată „pe suflet deschis".

Cuvintele înseși par a fi vlăguite prin supralicitare. Florentin Smarandache pare să-și fi epuizat rolul de angelic atotinventiv Inchizitor al Absurdului.

Intre timp, însă....

„Baricada", București, 19 octombrie 1993, anul IV, nr. 42 (197), p. 25

Romancierul Marian Barbu din Craiova:

„Antologia paradoxistă" rămâne o uriașă depoziție despre o mișcare contradictorie, înnoitoare

și plină de originalitate. Cu atât mai mult, cu cât mai toate limbile globului au semnele transcrise în paginile ei.

Eforturile dv. de-a lungul anilor de a stărui într-o idee, mi-aduc aminte de tenacitatea benedictinilor ale căror cunoștințe trebuiau să rodească, indiferent de intemperiile sociale sau de receptare. Apoi, înfiorătoarea așezare pe teme, capitole, autori, tectonice pagini – chiar dacă nu este așa? – calculatorul va fost tovarăș de drum!

Ion Rotaru:

„Este un poet – binecunoscut acum și ca prozator – nu numai la noi (cu deosebire la Craiova), dar în timpul din urmă și în... America și Europa Occidentală (Franta, Anglia, Germania, Italia) unde a izbutit să-si afle grupuri de aderenti la asa numită Mișcare Paradoxistă. (v. volumul „Le Paradoxisme: un nouveau mouvemement litteraire», 'Phoenix – USA, Bergerac- France, Xiquan Publishing House, 1992) pe care însuși a întemeiat-o. Este un... neoanvagardist ce-și propune să experimenteze formule poetice dintre cele mai insolite, mai nonconformiste, în acord (sau în dezacord!) cu mentalitatea contemporană de la noi și din alte părți. Însuși a publicat în limbile română, franceză și engleză un bun număr de culegeri de «poeme» și

«nonpoeme» prin care s-a impus în unele grupuri de cititori din Europa și America. "

Apropo de eseuri „A history of the paradoxism" pe care autorul l-a prezentat în turneul său brazilian din iunie 1993, invitat de scriitori și universități din țara lui Pele.

Constantin M. Popa:

„Deși făcându-i «istoria» îi pregătește înhumarea (o avangardă, fie ea și post modernă, odată istoricizată devine un «nonsens»), paradoxismul se pare devine pandemic. "

Reacții din străinătate:

Poetul PRADIP CHOUDHURI din Calcuta, India:

„intrigatoare și interesantă fiecare pagină din această anti-carte, mi-aduc aminte acele zile arzătoare ale anilor '60 când noi inițiam în India Mișcarea Generației Flămânde.

Din nou, după atâția ani, sunt emoționat să-mi văd numele ca membru al Asociației Mișcării literare Paradoxiste (...)

Mare, covârșitor acest răspuns de oriunde, înconjoară globul!

Vive le Mouvement!"

(Scrisoare către autor în engleză... și franceză!)

Poetul Skanda Prasad, președintele grupului literar Chetana, din Mangalore, India:

„Pe când unele din ideile dv. par bune, eu vă sugerez să modificați noțiunea de «paradoxism» cu altceva, de preferință evaluând noile versuri. Ați putea să numiți de exemplu: Noul Val Literar sau Noua Mișcare Raționalistă. Și atunci, ați putea face parte din orice mișcare.

Este necesar ca liderii în poezie de oriunde să-și împărtășească opiniile, să facă schimb. Propagarea nepoemelor sau nonpoemelor nu sună frumos. Nu știu dacă dv. cunoașteți cumva Mișcarea OLIM-POETICĂ promovată de VICTOR OURIN care locuiește în New York".

Scriitorul James R. Lucas din Las Vegas, Nevada:

„V-am găsit listat în Literary Market Place și sunt curios să aflu: «ce este Mișcarea Literară Paradoxistă»?"

Christoph Hollender din Dusseldorf, Germania:

„Mișcarea Literară Paradoxistă îmi pare o manifestare neuzuală și foarte interesantă relatând părerile subiective și artistice ale scriitorului.

Ca un școlar în literatură, deseori eu încerc «să interpretez neinterpretabilul», după cum ne sfătuiți în finele manifestului. "

HELLE BUSACCO, scriitoare din Firenze, Italia:

„Ieri, cu o prietenă, am recitit «Le Paradoxisme: un nouveau mouvement litteraire», care ne-a amuzat foarte, foarte mult".

MARIA DO CARMO GASPAR DE OLIVEIRA, poetă din Rio de Janeiro, Brazilia:

„Am revăzut aproape în întregime tomusul «The Paradoxist Movement», pe care-l consider destul de interesant deoarece viața noastră a tuturor e un paradox.

Ca să vorbesc de țara mea, Brazilia, destul de paradoxală.

Cartea mea «Fin do mundo ou Fin do Seculo» este paradoxistă. Paginile 19, 20 și 21 din volumul meu «Esparas» are o poezie care aduce, un pic, a paradoxism. "

MICHELE DE LAPLANTE, editoare și poetă din Montreal, Canada:

„Suntem tentați să credem că această antologie exprimă, prin vocea diverșilor critici, în esență «un

nou fel de literatură». Este o constatare certă, zice GOKHAN, «contra comercializării artei.

Printre altele «imposibilitatea devenită posibilă» detectează absurditatea totalitarismului sub toate aspectele sale.

«A fi emigrant e un scandal», spune un autor al acestei antologii înăbușite.

A fugi din cauza asfixiei libertății de expresie abolește inițiativa, activează suferința și creează o revoltă fundamentală.

Paradoxismul prezent este marca dureroasă a exilului poetului non-sensului..."

Paul Courget, poet și eseist din Bordeaux, Franța:

„Alături de poeme «angajate» găsim grafo-poeme, super-poeme, poeme desenate, poeme-ciornă, poeme fără poeme și, o ce minunat! poeme traduse în franceză în «piricosanoglais» de către áutor!

Aceste truvalii moderniste pentru amatori avertizați de fiecare dată nu le lipsește mult să ne lase cu gura căscată, în special acelea, aparent fără text, fie ale autorului însuși, fie traduse din sanscrită(!), maleză(!), celtă (!) sau chiar... din nimic (care este, nu ne-ndoim, o nouă limbă!) au caracterul plăcut, în loc să ne transforme în adepți, să ne facă să reflectăm

asupra unor misterioase taine într-un fel de dadaism depășit, sau mai mult, ceea ce este bine pentru intelectuali, să ne surprindă distrându-ne. "

Jacqueline Delpy, editoarea revistei „Art et Poesie de Touraine" din Franța îl numește pe autor „nonconformist absolut" și se-ntreabă „Până unde poate merge revolta" autorului în poezie și-n viață?

Revista britanică NEW HOPE INTERNATIONAL REVIEW, vol 16, nr. 6, pe anul acesta, referind la eseul despre paradoxism al lui C. M. Popa, conchide;

„Cartea pune o problemă. Coordonatele ei trasează o perioadă de la Urmuz și Vinea (1920-30) oprindu-se la Florentin Smarandache, care pare vârful Mișcării Literare Paradoxiste. Există clar un efort de a găsi un punct comun între acești scriitori comuni.

Autorul notează cum Florentin «consideră că în spațiul poemului poate intra orice» și poetul crează poemul «VERSURI NEGRE», care este o pagină neagră. Interesant, dar Literatura s-a pierdut.

Un real paradox este că același poet produce un fel de design ca o cruce având cuvântul ROMÂNIA în mijloc. Minunat, dar unde e literatura?"

VB: *Drumul dv. literar.*

FS: Drumul meu literar a fost anevoios, târziu, cu obstacole și indivizi care s-au pus de-a latul numai să nu public, să nu merg la congrese (mă refer la obstrucția care am „beneficiat" în perioada dictaturii). La început semnam cu pseudonim: «Ovidiu Florentin» , iar câteva din primele poeme mi-au apărut și în revista timișoreană „Orizont" prin anii '80, iar o recenzie privind studiul lui Constantin M. Popa «Mișcarea Literară Paradoxistă» care se referea și la volumul meu de nonpoeme a fost inserată în „Renașterea bănățeană" anul trecut.

VB: *Vă rog, un gând pentru Timișoara!*

FS: La Timișoara am prieteni și colaboratori mai vechi: Ion Pachia Tatomirescu, Rodica Berariu Draghicescu, și de ce nu... Veronica Balaj?! Iar pe linie matematică: Titu Andreescu – în prezent fiind profesor la Chicago, Dorel Mihet... Cărora le transmit mesaj transoceanic prin intermediul postului de radio local.

Orașul revoluției, Timișoara îmi amintește de Jurnalul dv. din 16-22 decembrie 1989, pe care ați avut amabilitatea să mi-l expediați în Statele Unite, și l-am citit pe nerăsuflate, revoluție care m-a prins in Turcia– în lagărul

de refugiați politici din Ankara–, ascultând cu urechea lipită de aparat ce se întâmpla în citadela de la Bega, strânși ciorchine...Apoi am încins o hora românii de la Hotel Menecse, crezusem că Ceaușescu e nemuritor, e lipit de scaunul prezidențial—așa înțepenise vremea! Mai târziu aveam s-aud că mulți timișoreni sărutau pământul de fericire – nu le venea să creadă ochilor că s-a înfăptuit minunea și tiranul a căzut!!

„... S-a-mprumutat de-acolo mai mult răul decât binele"

Interviu: Mihail I. Vlad – Florentin Smarandache

(Februarie 1996)

(Târgoviște–Tucson)

MIV: *Cum se simte un scriitor de limbă română în această țară a libertății depline, SUA?*

FS: Un scriitor de limbă română, scufundat într-un ocean anglofon, se pierde... (Excepțiile confirmă regula!)

Încearcă să-și traducă opera, s-o difuzeze... Dar nici în America mai mult de 2–3% din literați nu pot trăi din pana lor. Totuși, pentru mine scrisul rămâne un hobby, și înfrunt orice risc sau deriziune.

Ne amăgim, aș putea spune, colaborând la reviste și antologii românofone din exil, cu audiență mică. Mai schimbăm cărți între noi, și-n special epistole, iar după '89 ne îndreptăm tot mai des privirea către cititorii din țară.

MIV: *Cum se recepteaza opera scriitorului Florentin Smarandache pe bătrânul continent, atunci când se cunoaşte că autorul trăieste în SUA?*

FS: Dacă vă referiţi, în speţă, la România – cu oarecare interes. Acum românii deschid ochii şi către literatura exilului, s-a terminat cu cenzura – slavă Domnului!

Desigur că, fiind peste mări şi ţări, contactele sunt mai tardive. Personal, eu am abonamente, sau îmi trimit în ţară prietenii: „Poesis", „Literatorul", „România literară", „Vatra", „Dacia literară", „Ramuri", „Steaua", „Arca", „Târgovişteа"... Încerc să nu fac nici un caz de culorile lor politice, doar arta, cultura în adevăratul sens preocupându-mă.

Privind alte ţări din bătrânul continent: mi-am făcut relaţii şi colaborez mai ales în Franţa, Belgia, apoi Anglia, şi câţiva poeţi din Italia care m-au şi tradus.

Din America, devenită actualmente un fel de centru al lumii, am luat contacte cu diverşi scriitori de pe toate continentele (în special prin Mişcarea Literară Paradoxistă, la care au aderat mulţi: din Nepal, Sri Lanka, Benin,

Japonia etc. , ca să dau exemple mai exotice – nemaivorbind de Occident).

MIV: *Cum privesc scriitorii de limbă română dezastrul culturii în țara lor de baștină?*

FS: Economia, „de piață" începe să funcționeze și-n cultură, nu-i de mirare! Scriitorii de limbă română sunt preocupați, în principal, de existența lor zilnică – și vă asigur că nu e chiar așa simplu nici pe-aici, cum credeți Dvs! În primul rând mă-ndoiesc că vreunul rezistă „din scris", neavând o altă îndeletnicire practică, din care să câștige bani.

Este adevărat că unii stau pe walfare (ajutor social), mai ales prin New York, și mai colaborează la ziare de exil pentru sume derizorii. „Meseriile" umaniste nu prea se caută...

„Dezastrul" de care amintiți, pentru unii nu există (mă refer la aceia care dețin și-n prezent monopol asupra editurilor și publicațiilor finanțate de stat).

MIV: *Încotro credeți că se îndreaptă cultura, dar mai ales literatura română?*

FS: Literatura, cultura, societatea din România converg vizibil spre modelele occidentale: totul

pentru consum și profit financiar. Deocamdată, în această perioadă istorică, Vestul este idealul nostru. Numai că, până acum, s-a-mprumutat de-acolo mai mult răul decât binele.

De acelaşi autor,
la EDITURA MACARIE:

- *Exist împotriva mea!* – versuri, 1994
- *Emirant la infinit* – versuri, 1996

COLECŢIA
„MEMORIA"

ISBN 973-9304-93-4

6.000 LE